

Inhoud

Woord vooraf • 11

Kalender • 12

Enkele begrippen • 12

Staatse of Nederlandse land- en zeestrijdkrachten? • 12

Regimenten en compagnieën – bataljons en eskadrons • 12

Generaalsrangen in het Nederlandse, Franse en Oostenrijkse leger
(een vergelijking) • 13

Kaarten • 14

Tabellen • 14

Inleiding • 15

Uitgangspunt en opzet van de studie • 20

1

**Organisatie en oppercommando van de Nederlandse en Franse
land- en zeestrijdkrachten** • 23

Het Nederlandse leger in verval • 23

Bedrijfsvoering • 26

Het nieuwe Nederlandse leger • 29

Uniformering • 32

Soorten troepen • 35

Willem III als opperbevelhebber • 36

Bestuurders, generaals en vlagofficieren • 40

Het leger als familiebedrijf • 49

Krijgstucht: bestraffing van insubordinatie en desertie • 53

Opleiding van officieren en kwaliteit van de infanterie en cavalerie • 56

Nec pluribus impar: leger en vloot van de Zonnekoning • 58

2

Oorlogvoering • 69

De frontière de fer en de *barrière* • 69

Brood- en foeragemagazijnen • 72

De gevolgen van de Veertigjarige Oorlog voor de bevolking • 79

Oorlogvoering op land • 85

Infanterie • 85

Cavalerie • 87

Grenadiers en dragonders • 89

Veldartillerie • 90

De veldtocht: geheimhouding en het primaat van de veldslag • 91

Belegeringsoorlogvoering • 96

Krijgsgevangenen • 102

Oorlogvoering op zee • 104

3

Ondergang en redding (1672-1674) • 109

Het voorspel tot de Hollandse Oorlog: de Spaanse erfenis en de Devolutieoorlog (1665-mei 1672) • 109

De aanval op de Republiek (mei-augustus 1672) • 112

Het gevecht bij Woerden en de tocht naar Charleroi (september-december 1672) • 121

Luxembourg probeert over het ijs Holland binnen te dringen

– Rabenhaupt herovert Coevorden – onthoofding van Pain et Vin (december 1672-januari 1673) • 126

Holland treft financiële maatregelen om de oorlog te kunnen volhouden – zeeslagen bij Schoneveld en Kijkduin – het Haags Verbond (januari-augustus 1673) • 128

Het Nederlandse tegenoffensief – de Vredes van Westminster en Keulen (september 1673-april 1674) • 132

Conclusie • 135

4

De strijd begint om de Spaanse Nederlanden als barrière voor de Republiek te behouden (1674-1678) • 137

De geallieerden verzamelen een leger in de Spaanse Nederlanden (zomer 1674) • 137

De slag bij Seneffe (11 augustus 1674) – het mislukte beleg van Oudenaarde (september 1674) • 142

Jaren van tegenspoed (1675-1677) • 150

De slag bij Saint-Denis en de Vrede van Nijmegen (1678) • 162

Conclusie • 166

De Franse dreiging houdt aan (1679-1687) • 169

De 'chambres de réunion': oorlog in vreedstijd (1679-1682) • 169

De Turken belegeren Wenen – de Fransen brandschatten de Spaanse Nederlanden en belegeren Luxemburg – Willem III stoot zijn hoofd (1683-1684) • 170

Willem III verzoent zich met zijn binnenlandse critici – politieke crisis in Engeland – donkere wolken doemen op (1685-1688) • 175

Conclusie • 178

De eerste Grote Alliantie: triomfen en nederlagen (1688-1691) • 181

Het grote waagstuk (september 1688) • 181

De invasie van Engeland (oktober-december 1688) • 184

Het eerste jaar van de Negenjarige Oorlog: hervorming van het Engelse leger en het gevecht bij Walcourt (1689) • 188

Twee geallieerde nederlagen: de slagen bij Fleurus (1 juli 1690) en Beachy Head (30 juni/10 juli 1690) • 195

Willem III wint de slag aan de Boyne (1/11 juli 1690), maar de oorlog in Ierland is nog niet gewonnen • 205

Willem III keert terug naar de Republiek – Conferentie van Den Haag – Lodewijk XIV veroverst Mons (februari-april 1691) • 209

De oorlog in Ierland: Van Reede-Ginkel veroverst Athlone en verplettert de jakobieten in de slag bij Aughrim (juni-augustus 1691) • 211

Luxembourg overtroeft Willem III – Franse overwinning bij Leuze – einde van de oorlog in Ierland (juni-oktober 1691) • 219

Conclusie • 221

De geallieerden houden stand (1692-1697) • 223

Lodewijk XIV veroverst Namen – de gecombineerde Engels-Nederlandse eskaders verslaan de Franse vloot in de slag bij 'La Hougue' (mei-juni 1692) • 223

De slag bij Steenkerke (3 augustus 1692) • 227

Luxembourg begaat een kostbare vergissing: het bloedbad van Neerwinden (29 juli 1693) • 230

Willem III voert de militaire druk op – hongersnood in Frankrijk – overlijden van Maria Stuart en Luxembourg (1694-januari 1695) • 237

'Een hart neutie ... om te kraecken': de geallieerden heroveren Namen
(1695) • 241
De oorlog loopt vast – de Vrede van Rijswijk (1696-1697) • 251
Conclusie • 253

8

De strijd om de Spaanse erfenis brandt los (1698-1705) • 255

De partitieverdragen – het testament van Karel II – de totstandkoming
van de tweede Grote Alliantie (1698-1701) • 255

Overlijden van Willem III – politieke veranderingen in de Republiek en
Engeland – Athlone en Marlborough veroveren Opper-Gelre en Luik
(1702) • 261

Het 'grote dessein' – de slag bij Ekeren (1703) • 265

De tocht naar de Donau – bestorming van de Schellenberg – de slag bij
Höchstädt (1704) • 270

Portugal wordt lid van de tweede Grote Alliantie – aartshertog Karel
arriveert met een Engels-Nederlandse expeditionaire macht op het
Iberisch schiereiland (1704-1705) • 276

Geallieerde tegenslagen in de Moezelvallei en in de Spaanse Nederlanden
(1705) • 282

Conclusie • 286

9

Frankrijk dreigt te bezwijken onder de hamerslagen van de tweede Grote Alliantie (1706-1709) • 289

Het 'wonderbaarlijke jaar': de geallieerden triomferen in de Spaanse
Nederlanden en Italië (1706) • 289

De Twee Kronen revancheren zich in Spanje – prins Eugenius maakt een
vergeefse tocht naar Toulon – patstelling in de Spaanse Nederlanden
(1707) • 295

De geallieerden winnen de slag bij Oudenaarde en veroveren Lille
(1708) • 299

De winter van 1709 en het bloedbad van Malplaquet • 306

Conclusie • 321

Uitputtingsoorlog (1710-1712) en Epiloog (1713-1715) • 323

Het Townshend-verdrag – het grote geallieerde offensief – politieke ontwikkelingen in Engeland (1710) • 323

De oorlog in Spanje wordt definitief in het voordeel van Filips v beslist (1710) • 331

De Grote Alliantie vertoont scheuren (1711) • 333

‘The Conduct of the Allies’ – sterfgevallen in de Franse koninklijke familie (najaar 1711-voorjaar 1712) • 335

Aanslag op het Franse foeragemagazijn in Arras – de ‘restraining orders’ – geallieerde nederlaag bij Denain (1712) • 337

Epiloog • 342

De Vredes van Utrecht en Rastatt (1713-1714) • 342

Het Barrièretraktaat van 15 november 1715 • 344

Conclusie • 346

Tot slot • 349**Bijlagen • 355**

I Aantekeningen over het Franse leger • 355

II Overzicht van Nederlandse officieren die zijn gesneuveld, gewond geraakt of gevangengenomen in de slag bij Seneffe (11 augustus 1674) • 356

III ‘Generale lijst’ van de Nederlandse infanterie na de slag bij Fleurus (1 juli 1690) • 358

IV Verliezen van de geallieerde infanterie in de slag bij Steenkerke (3 augustus 1692) • 359

V Verliescijfers van de geallieerde linkervleugel (Nederlandse en Zwitserse troepen) in de slag bij Malplaquet (11 september 1709) • 360

Noten • 362**Bronnen en literatuur • 391****Verantwoording kaarten • 399****Register van persoonsnamen, instanties en korpsen • 400****Register van allianties, vredesverdragen, veld- en zeeslagen, vestingen, steden en dorpen • 412**